

تحلیلی بر وضعیت مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران

دکتر پروانه شاه حسینی*

مریم عاشورمراد**

تاریخ پذیرش: 1395/04/23

تاریخ دریافت: 1394/07/17

چکیده

برای داشتن فضای شهری مطلوب و ارتقا آن، کیفیت ساخت تمامی عناصر مبلمان شهری و ارتباط آنها با یکدیگر و چگونگی استقرار آنها برای تأمین اهداف سه گانه ساماندهی منظره شهری یعنی زیباسازی، هویت بخشی و خواناسازی محیط اهمیت بسیاری دارند. از این رو در این مقاله سعی شده تا وضعیت مبلمان شهری منطقه به منظور رفع کمبودها و ساماندهی صحیح آن بررسی شود. برای دستیابی به این هدف روش تحقیق از نوع کتابخانه‌ای و پیمایشی است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات از جداول استاندارد و درصدگیری در فرضیه اول و از آزمون تی تک نمونه و SPSS در فرضیه دوم و همچنین از تکنیک آلفای کرونباخ برای پایایی هر یک از مؤلفه‌های پرسشنامه بهره گرفته شده است. جامعه آماری مورد مطالعه دو نوع است. یکی تمام عناصر مبلمان شهری در نواحی هشتگانه منطقه 15 شهرداری تهران و دیگری افراد ساکن در این منطقه. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 383 نفر در نظر گرفته شده است. براساس یافته‌های به دست آمده در نوع و استقرار مبلمان شهری منطقه 15 شهر تهران هم به مسائل فرهنگی توجه نشده، و هم متناسب با جمعیت ساکن در منطقه نیست. همچنین با استفاده از روش TOPSIS در رتبه بندی نواحی مشخص شد که در زمینه مبلمان پارکی ناحیه 3 و در زمینه مبلمان خیابانی ناحیه 2 در رتبه اول قرار دارند. کلید واژه: مبلمان شهری، الگوی بهینه، ساماندهی، منطقه 15 شهرداری تهران

* استادیار مرکز تحقیق و توسعه سازمان سمت تهران

** کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکزی، تهران

1- مقدمه

برای داشتن فضای شهری مطلوب و ارتقا آن، کیفیت ساخت تمامی عناصر مبلمان شهری و ارتباط آنها با یکدیگر و چگونگی استقرار آن ها در محیط اهمیت بسیاری دارد (غلامپور، 1379: 55؛ گیبرو او بر مولرز، 1386: 4)؛ عناصر مبلمان شهری عبارتند از: الف) کف شامل نرم (ماسه، مصالح طبیعی و چمن) و سخت (سنگ، آسفالت و موزاییک)؛ ب) بدنه شامل بازارها میادین و خیابان ها که ساختمان های پیرامونی نامیده می شوند؛ ج) سقف. به جز این عناصر، عناصری در داخل فضا قرار دارند که به لحاظ موقعیت، ابعاد، تناسبات، رنگ، فرم، شکل و حالت در فضا تأثیر گذارند. این عناصر در دو دسته خلاصه می شوند: پوشش گیاهی (عناصر سبز) و مبلمان شهری (اثاثیه شهری) (کلانتری و انصافیان، 1390: 12)؛ مبلمان شهری موضوع مورد بررسی در این مقاله که از سال 1960 وارد ادبیات شهرسازی شده، به عنوان یکی از عناصر هویت بخش و اجزا تشکیل دهنده فضای شهری دارای ویژگی های فرم و همجواری ساختمان ها و نماها و چگونگی استقرار و کمیت و کیفیت است (کریمی، 1392: 5)؛ که برای پاسخگویی به نیازهای بصری و رفاهی شهروندان به منظور آرامش فکری آن ها به فضای شهری اضافه شده است (هاشم پور، 1390: 11 و 19).

با آنکه در ایران اسناد مدون و کاملی از انواع مبلمان شهری و مسیر تکاملی آن وجود ندارد و سوابق موجود به طور پراکنده از میان مدارک تاریخی کشور به دست آمده، به دلیل قدمت تمدنهای ایران، قدمت بعضی از عناصر و مبلمان شهری را می توان به ایران باستان نسبت داد. مانند انواع آب نماها، لوح های سنگی، تندیس های سنگی از پادشاهان و غیره. در دوران بعد از اسلام نیز در زمان حکومت های مقتدر به مبلمان شهری توجه می شده است مانند دوره صفویه که خانه ها دارای سکوی خصوصی در کوچه و خیابان بودند و عابران می توانستند از آن استفاده کنند. بعضی از عناصر مبلمان شهری مانند سقاخانه هاریشه در باورهای مذهبی مردم داشته اند (کاوه، 1389: 16)؛ شاید بتوان بارزترین تعبیه عناصر و مبلمان شهری پس از پایان دوره صفویه را در دوره قاجاریه با احداث خیابان لاله زار در تهران دانست که به سبک خیابان های اروپایی به خصوص خیابان شانزده لیزه طراحی و به تاسیسات جدید شهری مانند سنگ فرش، واگن اسب و چراغ گاز تجهیز شده بود (حبیبی و اهری، 1387: 11)؛ به تدریج و با پیوند بیشتر با اقتصاد سرمایه داری، وظیفه مند شدن دولت در قبال ارائه خدمات به مردم و هزینه بیشتر درآمدهای نفتی در شهرها، مبلمان شهری به عنوان یکی از شاخص های توسعه شهری و افزایش خدمات شهری نیز جای خود را باز یافت و نصب مبلمان شهری بر اساس نیازهای روزمره شهر آغاز شد. همراه با بنای ساختمان های جدید چون کارخانه ها، بانک ها، راه آهن و راه های ارتباطی، خطوط تلگراف، ساختمان های اداری، هتل ها، سینماها، مدارس، پادگان ها طراحی و اجرای انواع نرده و حصار و پیاده سازی، برق کشی ساختمان ها و خیابان ها که نورشان بایک

لامپ مهتابی تأمین می‌شد، نصب صندوق‌های پست باراه‌اندازی پست و تلگراف در نقاط مرکزی و اصلی شهر انجام شد. پس از انقلاب اسلامی با افزودن باجه‌های تلفن، سرپناه ایستگاه اتوبوس، ساعت پارکومتر، تابلوهای تبلیغاتی، چراغ راهنمایی و رانندگی، تجهیزات بازی کودکان و غیره به شمار این اجزاء اضافه شده است. اما این اقدامات که باید متناسب با شرایط طبیعی و انسانی خاص هر شهر و استانداردهای جهانی در حد تعمیم پذیری آن با شرایط شهرهای ایران انجام شود (شبعه، 1390: 181)؛ نبوده و وضعیت مطلوبی ندارد. همچنین شهرهای ایران از جمله کلانشهر تهران با کمبود تسهیلات خدمات شهری و توزیع نامناسب آن، فشردگی بافت‌های مسکونی و نبود فضاهای کافی برای سایر کاربری‌ها و درنهایت افت کیفیت زندگی مواجهند که نشان دهنده نارسایی در توسعه شهری و خدمات شهری است. در حالی که بازسازی آن می‌تواند به جذب گردشگر نیز یاری رساند. از این رو هدف مقاله حاضر شناسایی وضعیت مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران به منظور رفع کمبودها و ساماندهی آن و ارتقای کیفیت زندگی در این منطقه است. فرضیات عبارتند از:

1. اصول و ضوابط در طراحی و ساخت مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران رعایت نشده است.
2. در طراحی مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران به مسائل فرهنگی-اجتماعی کمتر توجه شده است.

2- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

مبلمان شهری به عنوان عناصری در شهر که وظیفه خدمات رسانی و رفع نیاز شهروندان را دارد، شناخته می‌شود. در تحقیقاتی فراوانی مبلمان شهری تعریف و دسته بندی شده (زنگی ابادی و تبریزی، 1383؛ روحبخش قصابی، 1385، مرتضایی، 1381). و اشاره شده که شهر و مبلمان آن بر یک دیگر تاثیر دارند (توسلی و بنیادی، 1371). همچنین آمده است که مبلمان مناسب و کارآمد می‌تواند موجب ارتقا کیفیت محیط شهری شده و تأثیر مطلوبی بر ذهن شهروندان بگذارد. و کیفیت و زیبایی آن نقش اساسی در دست یابی به شهری زیبا دارد. (ملک، 1385؛ روحبخش قصابی، 1385). در تحقیقات دیگری به بیان ویژگی‌های لازم مبلمان شهری، تقسیم بندی، ضوابط و معیارهای طراحی و مکان‌یابی آنها پرداخته و عوامل و ملاحظات کلی و عمده در طراحی مبلمان شهری، از جمله: تناسب و همخوانی، پاسخ به نیاز محیط، عوامل فرهنگی و اجرایی و عملکردی و از جمله عوامل غیر فیزیکی آن، فرم، رنگ، زیبایی، هماهنگی با محیط و را برشمرده‌اند. (ملک، 1385، مهندسین مشاور آمایش محیط، 1372؛ مرتضایی، 1381؛ دیوپ، 1377؛ مقصودی، 1386؛ روحبخش قصابی، 1385؛ نخعی، 1380؛ حسینی، 1385)

- تعریف مبلمان شهری

مبلمان شهری جزئی از عناصر یا تسهیلات و امکانات شهری نیمه ثابت شهر هستند که در سازماندهی محیط مصنوع یا محیط اجتماعی- فرهنگی با تأمین اهداف سه گانه ساماندهی منظر شهر یعنی زیباسازی، هویت بخشی و خواناسازی دخالت دارند (غفاری گیلانده و همکاران، 1391: 60؛ رابا پورت، 1368؛ فتاحی و مژگان، 1389: 87)؛ و از این رو به سه دسته تقسیم می‌شوند: 1- تجهیزات کاربردی: الف) تعیین جهت و ارائه اطلاعات مانند تابلوهای راهنمای اماکن، نام‌ها. ب) ارائه مقررات مانند تابلوهای راهنمایی و رانندگی، تابلوهای اخطار. ج) ارائه کالا و محصولات مانند کیوسکهای روزنامه، صندوق پست. د) مبلمان ثابتی مانند پارکومترها و تقویم‌ها. 2- تجهیزات ایمنی و آسایش: الف) استراحت و پناهگاه مانند نیمکت‌ها و آلاچیق‌ها، ب) حفاظتی مانند نرده‌ها، حصارها و جداکننده‌ها، ج) تفریحی مانند وسایل بازی کودکان و وسایل ورزشی، د) روشنایی. 3- تجهیزات زیباسازی فضای شهری: الف) وسایل فرهنگی مانند مجسمه‌ها و المان‌ها، ب) فضای سبزمانند باغچه‌ها، گلدان‌ها و پارک‌ها. بنابر این کلیه عناصری که در فضاهای عمومی شهری به خصوص میدان‌ها، خیابان‌ها و پارک‌ها برای افزایش میزان ایمنی و سطح آسایش و زیبایی محیط نصب و ساخته می‌شوند و منظر شهری را می‌سازند مبلمان شهری نامیده می‌شوند (کلانتری و انصائیان، 1390: 15)؛

از آنجاکه استفاده کنندگان مبلمان شهری را گروه‌های مختلفی تشکیل می‌دهند، در طراحی و ساخت آن باید نیازهای جسمی و روحی آنها در نظر گرفته شود به ویژه به مناسب کردن شرایط برای آنها و اندام سنجی توجه شود. یعنی فراهم آوری بهترین شرایط با ضریب ایمنی و سلامت بالا برای استفاده از آن دسته از مبلمانهای شهری که رابطه مستقیمی با بدن انسان دارند مانند باجه‌های تلفن، توالت‌های عمومی، کیوسک‌های روزنامه فروشی، ظروف زباله، سایبان‌ها، صندوق‌های پست، نیمکت‌ها تابلوهای تبلیغاتی و غیره (Mills et al, 1985: 92)؛ برای رسیدن به این مهم رعایت استانداردها، جایابی بهینه، روابط نظام مند در بین عناصر مبلمان شهری و مواد و مصالح ضروری است (مسدد و هاشمی، 1388: 72-73؛ صادقی نائینی، 1379: 83)؛ براین اساس در طراحی مبلمان شهری باید شاخص‌های فرهنگی (شرایط اجتماعی و سیاسی)، عوامل طبیعی و محیط مصنوع، عوامل عملکردی (حرکات و ابعاد انسان) در نظر گرفته شود (قنبری و پورمحمدی، 1383: 134)؛ با در نظر گرفتن این موارد می‌توان مبلمان مناسب شهری ایجاد کرد که بهترین مکان برای جذب شهروندان جویای محیطی آرام و راحت خارج از خانه باشد و از افسردگی، تنهایی و گاه خشونت جلوگیری کرد (موسوی و عبدی، 1381: 130)؛ با این وجود فضای شهری در شهرهای امروزی عمدتاً به مسیر عبور و مرور تبدیل شده و کمتر در ابعاد فرهنگی- اجتماعی توان پاسخگویی به نیازهای انسان امروزی را دارند و حتی فضاهایی که خاطر انسان را ارضا می‌کنند حذف شده‌اند (امینی و سمیاری، 1385: 2)؛ حذف

مبلمان شهری از اندام شهری و یا نامناسب بودن آن می‌تواند زمینه ساز ناکارایی و اختلال در عملکرد نظام شهری شده، نیازهای متعددی را بی پاسخ گذارد (آگشته، 1379: 79)؛ با ناخوانایی شهر احساس امنیت را از بین ببرد و سرانجام تأثیرات نامطلوبی بر ذهن شهروندان به جا گذارد (Fukahori & Kubota, 2002:82)؛ بنابراین وبا توجه به آرامشی که از نمای مناسب شهری در پی استفاده صحیح از مبلمان شهری حاصل می‌شود (زندیه، 1389: 193)؛ مبلمان شهری نقش مهم و کارکرد مطلوبی در فضاهای عمومی شهری برای تأمین سلامت همگانی و رفاه اجتماعی، پیشبرد اهداف فرهنگی و آموزشی و تعامل افراد جامعه بایکدیگرمی‌تواند عهده‌دار شود و از این روتجدیدواحيای آن‌ها ضروری است (امینی وسمیاری، 1385: 2؛ شمس و مرادی، 1393: 87).

3- روش شناسی تحقیق

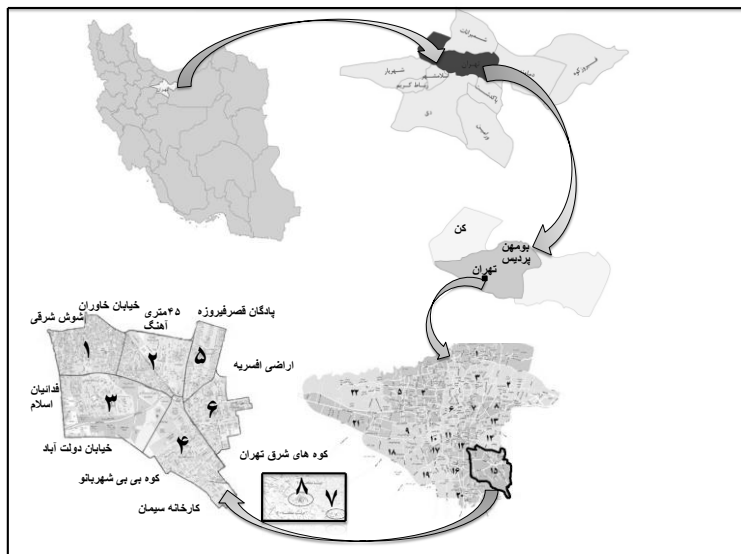
روش تحقیق در این مقاله توصیفی - تحلیلی و نوع آن کاربردی است. برای جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و میدانی شامل مشاهده و پرسشنامه استفاده شده است. روش تحقیق مورد استفاده دو گونه است: برای بررسی وضعیت مبلمان شهری از مشاهدات میدانی و آمارهای مراجع ذیصلاح و برای سنجش میزان رضایتمندی ساکنان منطقه از پرسشنامه استفاده شده است. برای آزمون فرضیات از جداول استاندارد و درصدگیری در فرضیه اول و از آزمون تی تک نمونه و SPSS در فرضیه دوم استفاده شده وازتکنیک آلفای کرونباخ برای پایایی هریک از مولفه‌های پرسشنامه بهره گرفته شده است. جامعه آماری مورد مطالعه نیز دونهوع است. یکی تمام عناصر مبلمان شهری در نواحی هشتگانه منطقه 15 شهرداری تهران و دیگری افراد ساکن در محدوده منطقه. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 383 نفر در نظر گرفته شده است.

- معرفی منطقه مورد بررسی

منطقه 15 شهر تهران، متشکل از هشت ناحیه و بیست محله است وازشمال به پادگان قصر فیروزه، 45 متری آهنگ، خیابان خاوران و شوش شرقی؛ از جنوب به خیابان دولت آباد و کوه بی بی شهربانو و کارخانه سیمان؛ از شرق به کوه‌های شرق تهران و اراضی افسریه و از غرب به خیابان فدائیان اسلام محدود است (شکل 1). این منطقه در تابستان گرم و خشک و در زمستان معتدل و گاهی سرد می‌باشد و جهت باد آن غرب به شرق و گاهی جنوب به شمال است (حسینی، 1380: 60)؛ در این محدوده بالغ بر 644259 نفر ساکن بوده و تراکم خالص آن 191 نفر در هکتار است که ازم توسط متناظر آن در کل شهر تهران (118 نفر در هکتار) بیشتر است (مهندسین مشاور طرح و آمایش، 1385: 18)؛ نسبت جنسی این منطقه 106/8 بوده است (شهرداری تهران، 1391: 9). از کل جمعیت منطقه 145675 نفر در گروه سنی زیر 15 سال و 154971 نفر در گروه سنی 15-24 سال و 316927 نفر در گروه سنی

25 تا 64 سال و 26686 نفر در گروه سنی 65 سال به بالا قرار دارد. بنابراین گروه سنی 24-20 سال با 13/3 درصد بیشترین سهم و گروه سنی 80 ساله و بیشتر با 0/63 درصد کمترین سهم را دارا می باشند (مرکز آمار ایران، 1385: 53-54)؛

بافت مسکونی در غالب قسمت های نواحی و بخشی از ناحیه 2 این منطقه به دلیل قدیمی بودن و فرسودگی ساختمان ها و شبکه ارتباطی، فشردگی ساختمان ها، ریزدانی قطعات، کمبود تسهیلات و خدمات شهری در شرایط مناسبی قرار ندارند. بافت های مسکونی منطقه (مانند بافت مسکونی شهرک های کاروان و مسعودیه و شرق افسریه) جز بافت های میانه بوده و از عمر ساختمانی آنها مدت زیادی نمی گذرد. اما به دلیل الگوی نامناسب توزیع قطعات، ساخت و سازهای حاشیه ای یا پیروی از الگوی بناسازی و عدم رعایت حداقل ضوابط معماری و زیباسازی شهری، عدم برخورداری از فضاهای جمعی و تسهیلات شهری، فشردگی بسیار زیاد ساختمانی و جمعیتی، عدم پیروی از برنامه ساختمانی از پیش اندیشیده شده، کارایی پایینی دارند. بافت های نوساز مانند ابوذر و نبرد. مجتمع های مسکونی جدید مانند سعیدیه، قصر فیروزه 2 و سلیمانیه و شهرک های مسکونی مانند شهرک های شاهد، جمهوری، سجادیه، امام حسن مجتبی و بیمه، هر چند از نظر مطلوبیت محیط شهری در سطوح متفاوتی قرار دارند، در مقایسه با سایر بافت های مسکونی منطقه موقعیت مناسب تری دارند. در مجموع به دلیل مشکلات گفته شده، بیشتر بافت های منطقه 15 شهر تهران دارای کارکرد پایینی هستند (میرزایی، 1391: 123-124)؛ اما از نظر عناصر مستقر در فضا مانند پوشش گیاهی، بیشترین کاربری متعلق به فضای سبز است که در میان نواحی این مناطق، ناحیه 3 با 31 پارک و سرانه فضای سبز 27 مترمربع در رتبه نخست و ناحیه 7 با 3 پارک و سرانه فضای سبز بالغ بر 3/2 مترمربع در رتبه آخر قرار دارد. در میان محلات این منطقه، محله کیانشهر شمالی با مساحت 1878610 و سرانه فضای سبز 71/82 مترمربع و 16 بوستان از غنی ترین محلات دارای فضای سبز بوده و محله مینایی با مساحت 9460 مترمربع و سرانه فضای سبز 0/36 و یک بوستان فقیرترین فضای سبز را دارد (شهرداری تهران، 1391: 30)؛ بنابراین از نظر فضای سبز میان نواحی و محلات توازی وجود ندارد.

شکل 1 موقعیت منطقه 15 شهرداری تهران (منبع: نگارندگان).

4-تحلیل یافته‌ها

- وضعیت مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران
 وضعیت کنونی مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران در تطابق با اصول و ضوابط طراحی و ساخت مبلمان شهری در جدول شماره 1 آمده است.

جدول 1 تعداد و درصد عناصر مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران

درصد	فراوانی	مواد	درصد	فراوانی	مواد	درصد	فراوانی	مواد	درصد	فراوانی	مواد	گروه	
													درصد
0	0	فاصله مکانی	0	0	مواد	0	0	مواد	0	0	مواد	گروه مبلمان	
100	8	نصب	20	4	مکان یابی	20	2	مکان یابی	60	6	نصب		
0	0	ارتفاع نصب	40	8	ارگونومی	40	8	ملاحظات فنی	20	2	ملاحظات طراحی		
0	0	جمع	100	20	جمع	100	10	جمع	100	10	جمع		
0	0	مواد	0	0	مواد	0	0	مواد	0	0	مواد		گروه مبلمان
53/33	8	مکان یابی	33/33	8	مکان یابی	0	0	مکان یابی	100	8	معیارهای طراحی		
46/67	7	ارگونومی	33/33	8	ابعاد ارگونومی	33/33	8	فرم	0	0	ملاحظات تجسمی		
0	0	فرم	0	0	رنگ	0	0	رنگ	100	8	جمع		
0	0	رنگ	100	24	جمع	100	24	جمع	100	8	جمع		
100	15	جمع	100	24	جمع	100	24	جمع	100	8	جمع		

ادامه جدول 1 تعداد و درصد عناصر مبلمان شهری منطقه 15 شهر داری تهران

درصد	تعداد		تهران	درصد	تعداد		تهران	درصد	تعداد		تهران
0	0	مواد		0	0	مواد		21/43	6	زیرسازی	
15/28	4	مکان یابی		15/28	4	مکان یابی		21/43	6	شیب کفیوش	
23/08	6	نصب		23/08	6	نصب		28/57	8	منافذ کف پوش	
30/77	8	ابعاد		30/77	8	ابعاد		3/57	1	عرض پیاده رو	
30/77	8	ارگونومی		30/77	8	ارگونومی		25	7	رنگ	
0	0	رنگ		0	0	رنگ		100	28	جمع	
100	26	جمع		100	26	جمع					

منبع: تحقیقات میدانی (نگارندگان، 1392)

همچنان که در جدول شماره یک مشاهده می شود در تمامی عناصر مبلمان شهری اصول و ضوابط مربوطه رعایت نشده و نواقصی دارند. بنابراین فرضیه اول، یعنی اصول و ضوابط در طراحی و ساخت مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران رعایت نشده است، اثبات می شود.

- میزان رضایتمندی ساکنان منطقه 15 شهرداری تهران

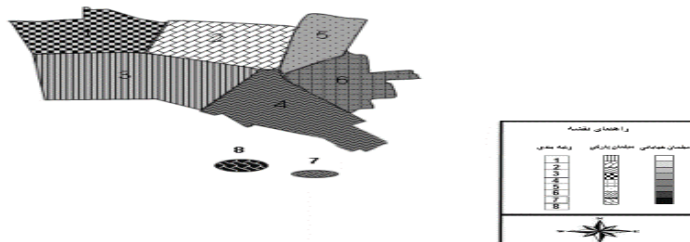
میزان رضایتمندی ساکنان منطقه 15 شهرداری تهران از رعایت موارد فرهنگی- اجتماعی در مبلمان شهری منطقه سنجش شد. از داده های مستخرج از پرسشنامه ای توسط SPSS خروجی گرفته شد. نتایج آزمون تی تک نمونه ای، نشان می دهد که میانگین نمره پاسخگویان از متوسط نمره این مؤلفه (عدد 5 / 22) به شکل معناداری پایین تر است و از این رو شهروندان این منطقه از وضعیت مبلمان شهری خود رضایت ندارند (جدول 2). بنابراین فرضیه دوم، یعنی در طراحی مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران به موارد فرهنگی- اجتماعی کمتر توجه شده است، اثبات می شود.

جدول 2 آزمون تی تک نمونه ای توجه به مسائل فرهنگی در مبلمان شهری منطقه 15 شهر تهران

متغیر	تعداد نمونه	حد متوسط (سؤالات ضرب در 2/5)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار T	درجه آزادی	p-value
رعایت و موارد فرهنگی- اجتماعی	383	22/5	18/22	3/46	24/2	383	0/000

- رتبه بندی نواحی بر مبنای مبلمان شهری با استفاده از مدل TOPSIS

ابتدا فراوانی مبلمان‌های پارکی و خیابانی به تفکیک نواحی در جداولی آورده شد و سپس برای وزن‌دهی بر مبنای درجه اهمیت از مجموع کل، درجه اهمیت‌هایی برابر 6 (3+2+1) به دست آمد. بنابراین هر واحد به‌طور متوسط وزنی برابر 1/6 خواهد داشت. اما از آنجا که درجه اهمیت مبلمان شهری در یک سطح نیست، به آن‌هایی که درجه اهمیت اول را دارند مانند نیمکت بالاترین وزن یعنی 3/6، آن‌هایی که درجه اهمیت دوم را دارند مانند سطل زباله و آبخوری وزن 2/6 و برای موارد دیگر که درجه اهمیت کمتری دارند، وزن 1/6 در نظر گرفته شد. بعد از اعمال وزن‌ها جدول فراوانی آنها تهیه و سپس رتبه بندی شدند. در رتبه‌بندی نواحی منطقه از لحاظ مبلمان پارکی، ناحیه 3 در رتبه اول و بعد از آن به ترتیب نواحی 7، 5، 6، 1، 4، 2 و 8 قرار دارند. در رتبه بندی مبلمان خیابانی، ناحیه 2 در رتبه اول و سپس به ترتیب نواحی 7، 4، 6، 5، 3، 1 و 8 قرار دارند (شکل 2) در اینجا هدف استفاده از تاپسیس مقایسه نواحی منطقه 15 شهرداری تهران با یکدیگر می‌باشد تا قابلیت نواحی این منطقه در استفاده درست و مناسب از مبلمان شهری را با همدیگر مقایسه نموده و بر این اساس به رتبه‌بندی نواحی این منطقه بپردازد.

شکل 2 رتبه بندی مبلمان پارکی و خیابانی منطقه 15 شهرداری تهران (منبع نگارندگان).

5- نتیجه گیری و پیشنهادات

منظر شهری عاملی مهم در ایجاد روحیه مثبت در شهروندان و ایجاد تعاملات اجتماعی بین آنها است. در این میان عامل مبلمان شهری به عنوان یکی از اجزای سیستم منظر شهری نقش بسزایی دارد. منطقه 15 شهرداری تهران یکی از بافت‌های قدیمی تهران است که تراکم جمعیتی بالایی دارد. این منطقه به دلیل فرسودگی بافت‌ها و فرسودگی بناها دارای منظر مناسب شهری نبوده به خصوص محلات مظاهری، شوش، طیب، بیسیم و مینایی واقع در ناحیه 1 و محلات اتابک، هاشم آباد در ناحیه 2. هرچند در سال‌های اخیر اقداماتی چون احداث اتوبان امام علی در ناحیه 1 و 2 و طرح نوسازی بافت‌های فرسوده برای رفع این معضل صورت گرفته است. براساس یافته‌های تحقیق حاضر مبلمان شهری این منطقه متناسب با شرایط

فرهنگی و اجتماعی آن نبوده و از این رو شهروندان از آن رضایت نداشته، مبلمان در سطح محلات منطقه متناسب با جمعیت ساکن نبوده و در طراحی، نصب، مکان‌گزینی آنها استانداردهای جهانی رعایت نشده و طرح یکنواختی دارد. که برای رسیدن به این مهم و اثبات فرضیه‌ها در فرضیه اول ابتدا با استفاده از جداول استاندارد میزان تطابقت مبلمان شهری منطقه با اصول و ضوابط معین شد و سپس میزان آن به صورت درصد بیان گردید و در اثبات فرضیه دوم ازداده‌های مستخرج از پرسشنامه که توسط SPSS خروجی گرفته شده است بهره گرفته شد و نتیجه توسط آزمون تی تک نمونه‌ای معین شد. بر اساس مدل TOPSIS در بین نواحی هشتگانه منطقه 15 شهرداری تهران در خصوص مبلمان پارکی ناحیه 3 در رتبه اول و بعد از آن به ترتیب نواحی 2، 4، 1، 6، 5، 7 و 8 و در خصوص مبلمان خیابانی ناحیه 2 در رتبه اول و بعد از آن به ترتیب نواحی 1، 3، 5، 6، 4، 7 و 8 قراردارند. مقالات زیادی درخصوص مبلمان شهری به نگارش در آمده‌اند که در تمام این مقالات سعی نگارنده بیان معضلات مبلمان شهری در ناحیه مورد مطالعه و تلاش در جهت رفع مشکل در منطقه مورد مطالعه است در این مقاله نیز سعی بر آن است تا با مقایسه نواحی منطقه با یکدیگر چه از لحاظ پراکندگی مبلمان در سطح نواحی منطقه و چه از لحاظ توجه به اصول و ضوابط در طراحی و ساخت مبلمان در سطح نواحی منطقه به یک دید کلی از وضعیت مبلمان در منطقه مورد مطالعه رسید تا بر اساس آن بتوان به رفع معضل در منطقه مورد مطالعه در زمینه مبلمان شهری پرداخت. برای مشکلات مبلمان شهری منطقه 15 شهرداری تهران پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- توجه به نیاز شهروندان به‌ویژه کودکان و معلولین در تمام نواحی منطقه 15 شهرداری تهران در طراحی و نصب مبلمان‌ها به خصوص مبلمان‌های آبخوری و باجه تلفن.
- ایجاد تغییراتی در اندازه و ابعاد بعضی از عناصر و مبلمان شهری مانند تیر چراغ برق و دکله برق با توجه به عرض معابر به خصوص در ناحیه 1 و محلات اتابک و هاشم آباد در ناحیه 2 منطقه 15 شهر داری تهران.
- افزایش منابع روشنایی در معابر فرعی نواحی 1 و 4 و محلات اتابک و هاشم آباد در ناحیه 2 و محله مسعودیه در ناحیه 6 منطقه 15 شهرداری تهران با هدف زیبایی و امنیت شهری.
- تغییراتی در شکل ظاهری آبخوری‌ها در تمام نواحی منطقه 15 شهرداری تهران برای زیباسازی محیط شهری.
- نصب نیمکت در خیابان‌های پر رفت و آمد به خصوص در ناحیه 1 منطقه 15 شهرداری تهران.
- توزیع مبلمان به طور یکسان در سطح منطقه 15 شهرداری تهران.
- نصب درهای متحرک برای سطل زباله برای سهولت استفاده از سطل زباله و جلوگیری از بوی نامطبوع آن در سطح منطقه 15 شهرداری تهران.

منابع:

1. امینی، امیر و سمیاری، امیر (1385)، "طراحی و مناسب سازی مبلمان شهری"، همایش ملی مناسب سازی محیط شهری، تهران، شهرداری تهران.
2. آگشته، سعید (1379)، "جدول عنصر ممتد شهری"، شهرداریها، شماره 13، صفحات 79-82.
3. جناحی، سیمین و پروانه مژگانی (1389)، "عناصر مبلمان شهری در بهسازی فضاهای فرسوده شهری"، جستارهای شهرسازی، شماره 33، صفحات 83-87.
4. حسینی، سید علی (1380)، ارزیابی کاربری‌های آموزشی در شهر تهران و ارائه الگوی مناسب (مورد مطالعه منطقه 15 شهرداری تهران)، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس.
5. حبیبی، سید محسن و اهری، زهرا (1387)، "عرصه تفرج از باغ تا خیابان: شکل‌گیری خیابان به سبک اروپایی در دوره ناصرالدین شاه"، هنرهای زیبا، شماره 34، صفحات 5-15.
6. حسینی، مریم السادات (1385)، ساماندهی مبلمان شهری، فصل نامه سازمان نظام مهندسی استان قزوین، سال پنجم، شماره 15، ص 12-18.
7. داداش‌پور مقدم، مجید (1389)، اندیشه‌ای نو در مبلمان شهری برای جانبازان و معلولان و افراد ناتوان، چاپ اول، تبریز: اندیشه تبریز.
8. دیوپ، اس سی (1377)، نوسازی و توسعه در جستجوی قالب‌های فکری بدیل، ترجمه سید احمد موثقی، تهران: نشر قومس
9. راباپورت، اموس (1368)، منشاء فرهنگی مجتمع‌های زیستی، مترجم رضیه رضازاده، تهران: دانشگاه علم و صنعت.
10. روحبخش قصابی، فروغ، 1385، مناسب سازی مبلمان و تجهیزات شهری، تهران: نشر تهران.
11. زندیه، رضیه (1389)، "نقش مبلمان شهری در هویت و سیمای شهری"، دانش نما (ویژه نامه سیما و منظر شهری)، شماره 179-صفحات 201-193.
12. مرکز آمار ایران (1390)، سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر تهران 1390، تهران: مؤلف.
13. شکری، نادر (1389)، مجموعه قوانین و مقررات مورد عمل شهرداری، چاپ اول، تهران: نشر شهر.
14. شمس، مجید و مرادی، خدیجه (1393)، "مبلمان شهری و تأثیر آن بر سلامت روانی، نمونه مورد مطالعه شهر ملایر"، نگرشهای نو در جغرافیای انسانی، شماره اول، صفحات 87-102.
15. شیعه، اسماعیل (1390)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی شهری، چاپ بیست و چهارم، تهران: دانشگاه علم و صنعت.
16. شهرداری تهران (1391)، سند راهبردی توسعه محلات شهرداری منطقه 15 تهران، تهران: شهرداری تهران.

17. غفاری گیلانده، عطا و یزدانی، محمدحسن و موسی زاده، چیمین (1391)، "نقش مبلمان شهری در زیبایی و سیمای بصری شهر"، اولین همایش منطقه‌ای معماری و شهرسازی، سقز: مرکز آموزش عالی علمی و کاربردی سقز.
18. غلامپور، اشکان (1379)، "معیارهای ارزیابی و انتخاب مبلمان شهری"، شهرداریها، شماره 18، صفحات 55-58.
19. قنبری، ابوالفضل (1389)، استانداردهای مبلمان شهری، چاپ اول، تبریز: شهرداری تبریز.
20. قنبری، ابوالفضل و پورمحمدی، محمدرضا (1383)، "ضوابط، ملاحظات و استانداردها در طراحی، ساخت، مکان یابی و نصب مبلمان شهری"، جغرافیا و برنامه ریزی، شماره 17، صفحات 154-131.
21. کلانتری، حسین و پیام انصافیان (1390)، مبلمان شهری، چاپ اول، تهران: سازمان شهرداری ها و ده یاری های کشور.
22. کاوه، مژگان (1389)، "لزوم توجه به مبلمان شهری"، مجله اینترنتی، علوم اجتماعی فصل نو، شماره های 4 و 5، صفحه 16.
23. کریمی، لیلا (1392/4/24)، "آراستگی در شهر تبلور هویت شهروندان"، روزنامه کیهان، شماره 20542، صفحه 5.
24. گیبیر، جونا و برنارد او بر مولرز (1386)، مناظر خیابانی شهر (کتاب کاربردی طراحی)، مترجم امیراعلا عدیلی، چاپ اول، اصفهان: همای اصفهان.
25. مسدد، سید هاشم و هاشمی، مهران (1389)، "اثاثیه شهر مروری بر معیارهای طراحی و ساخت مبلمان شهری"، منظر، شماره 7، صفحات 73-72.
26. مرتضایی، سیدرضا، 1389، رهیافت‌هایی در طراحی مبلمان شهری، تهران: سازمان شهرداری های کشور
27. مقصودی، غلامرضا، 1386، طراحی تجهیزات و مبلمان شهری، تهران: شهیدی.
28. ملک، نیلوفر، 1385، مناسب سازی مبلمان و تجهیزات شهری، تهران: قومس
29. مهندسین مشاور آمایش محیط، 1372، اصول و ضوابط طراحی پارک‌های شهری، گزارش مرحله سوم، تهران: سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری.
30. مهندسان مشاور طرح و آمایش (1385)، الگوی توسعه منطقه 15 تهران، تهران: شهرداری تهران.
31. موسوی، سیروس و عبدی، زهرا (1381)، "تندیسه‌ها عنصر حیاتی بخش فضاها ی شهری"، شهرداریها، شماره 40، صفحات 134-130.
32. میرزایی، منیر (1391)، عوامل مؤثر در روند شکل گیری و توسعه فیزیکی منطقه 15 تهران، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز.
33. نخعی، نفیسه، 1380، مبلمان شهری، سبزینه، زاهدان: حوزه معاونت امور عمرانی استانداری سیستان و بلوچستان.

34. هاشم‌پور ، رحیم (1390)، مبلمان شهری و زیبا سازی، تهران، چاپ اول، تهران: سازمان شهرداری‌ها و ده یاری‌های کشور.
35. Fukahori, K & Kubota, Y (2002), "The role of Design Elements on the Cost-Effectiveness of Streetscape Improvement", *Landscape & Urban planning*. NO. 63, pages 75-91.
36. Mills, D. E. & pierce, S.R (1985), *Planning The Architects, Handbook*, Landon: Butterths, 10th Edition.